

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 17.

Lýsingaprisur fyri þetta grein: 30 øyr. á forsiðuni,
20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst
avsluttur í prísinum.

Tírsdag hin 24. apríl 1934.

Kostar kr. 1,50 fjóðringarsíðir + Porto. Blaðið
verður bilagt á posthúsinum, breivspærastjóðum
og skrivstovum. Telt. 143.

8. árg.

Streikan.

Um hina donsku sjómanns-streikuna vita vit ikki enn meira at siga frá, enn at sjómennirnir stóðu, sum skrivað stendur: »svigtet af Venner, svigtet af Frænder»; t. v. s. teir stóðu einsamallir, tí teir høvdu lagt arbeiðið niður uttan at hava vissað sær at vera á rættari síðu. Streikan varð kend »ólóg-lig», og so var allur rættur for-lorin, eingin stuðningur, eingin peningur í kassanum — og so afturat stór bót uppá nógvur, nógvur túsdur krónur.

Tá tað stendur í »Tingakross-ur», at henda streika tífetur onga ávirkan fekk á ferð »Tjald-ur», so er hetta sannheit við »modification». Um teir vilja spyrja manningina á »Tjaldur», t. v. s. »undirfólkið», so vilja teir fáa at vita, at har mundi komið at staðið illa til. —

Tað er ikki stuttligt at vera við, tá so stendur til, tí teir menn, sum kunna koma inn-undir hesa arbeiðsrislu, eru beint sagt sum ein lús millum tveir neglir: Ganga tit við, eru tit settir út av lykkara arbeiði og koma undir eina bót, tit aldrin verða mentir at rinda — og tit kunnu ikki hava nakra vón um at fáa nakran stuðning og neyvan nakrantíð arbeiði aftur. Og ganga tit ikki við lykk-ara felagsmonnum í teim donsku feløgnum, eru tit útkoyrdir sum ærulyksir streikubrutarar og fáa ikki loyvi til at koma inn aftur, og verri afturat.

Teir Føroyingar á »Tjaldur», sum høyrdu til »undirfólkið», á og undir dekki, vóru tilreiðar at fylgja teirra »organisasjón», fullt út klárir yvir, hvat teir høvdu í væntu: tí tað var fyri teimum ein ærissak at standa saman við teirra feløgum — tað er kanska ikki lygsmannsrøð, Rasmus sáli yrkti um Føroy-ingur, at »geran var teirra miðe! Fyri teimum var tað einki annað enn felagsandin, sum dreiv teir til at fylgja. Skipafelagið her hevði ongan lut í tí, sum völdi, at danskir sjómenn gjørdi streiku, so har var eingin skuld frá teirri síðuni. —

At tað varð forðað manning-ini at fara frá borði, var — tá alt kemur til alt — iva-leyst tað besta fyri okkara fólk, tá at teir kanska ikki sjálfvir duga at at siggja tað. — Ein streika, sum ikki hevur lógina við sær, av teirri orsök at hon stríður móti gjørdum avgerðum, ger ikki tað, at teir, sum ikki ganga við, eru brotsmenn; og teir eiga tí ikki at kenna seg sum ærulyksir, tí at teir fóru við skipinum, og ivaleyst eigur

skiparin ikki ótøkk fyri, at hann gjørdi, sum hann gjørdi. — Men eftir situr ein bróður í sinni teirra: »Vit hava svíkt, vit eru dálkaðir, og okkara felagsmenn har niðri, sum vit áttu at standa saman við, siggja niður á okk-um sum brotsmenn». Kanska teir tó hava keypt breyð ov dyrt?? Hetta er ein mikil spuri-ingur, nógv ov mikil til at kunna sópast burtur við eini liltari »quotit» í eini ávís ella bara við tí, at sjómannsstreikan, sum »ólóglig», ikki kundi enda annað enn illa fyri sjómenn-inar. Gloymt verður alt tað illa, hon kann verða atvoldin í fyri hin einstaka og fyri hús og heim, bæði peningaliga og sál-arliga. —

Fráhalds-kjak.

18./4.

Nú eitt kvøðið var kjak niðri í Danmark um fráhaldssakina millum tveir fráhaldsmenn, Lar-sen-Ledet og A. Hansen, á aðr-ari síðuni, og tveir talsmenn fyri felagið »den personlige Friheds Værne», J. Byskov og Sv. Rogind, á hinari síðuni.

Larsen-Ledet, hin víða gítli fráhalds-»agitatorin», sýndi seg sum tann hann er, sterkur í orðum, uttan fyrilit í stríðnum fyri tí máli, olli hansara tala og alt hansara yrki miðar í móti: forboð, turt land.

Hann segði millum annað nakað soleiðis:

»Ein av teim lygnum, ið tey flestu trúgva í hesum landi, er hon, at drekkaðið er burtur, tað høyrir til eina farna tíð, tað er ikki longur til. Tað er lygn. Tað, vit siggja rundað um okkum, prógvar tað. Sligið fast við tølum er, at í 1932 varð drukkið: 12 milliónir fluskur av víni og brennivíni, umframt tey hov av heima-gjørdum víni, sum litið hugs-andi húsmodur hava virkað til av spillari frukt, og so har afturat 343 milliónir av »bajar-um». Verða hesar 343 mill-i-ónir líknaðar sundur millum alt fólkið í landinum, verður tað 95 »bajarar» pro persona.

Í Danmark eru okkurt um 100.000 fráhaldsfólk, ið einki nýta av ollum hesum, og nógv túsdur, ið nýta tað við máta, so tey næstan eru fráhaldandi; har afturat meir enn 1 millión av bornum undir 15 ár og 1 millión og 300.000 vaksnar kvinnur, av hvørjum bara ein lítill partur drekkur ol. Tað verður soleiðis eitt stórt hav av oli til tey, sum altíð skulu sutla í seg og gera livið trup-ul fyri sínar næstingar.

FÓLK BIDJAST LEGGJA TIL MERKIS:

Alt tilfar til blaðið og alt annað tilfikt biðjast
fólk senda til blaðstýrarin, postbox 46.

Men alt, sum hevur við prentlingina at
gera og við tilmelding og uppsøgn
av abonnement, stutt sagt alt, sum
rørir við blaðsins administrasjón, biðist
sent til prentsmiðju B. Z. Jensens, postbox 32.

Blaðstýrarin: Tlf. 51. Prentsmiðjan: Tlf. 143.

Vit fráhaldsfólk setla gjøgnum upplýsing, venjing og lóg-gávu at virka fyri at minka um henda stóra tosta!

J. Byskov, seminarfyrirstoðu-maður og fyrrverandi ministari, framselti sum sína hugsan — at tað var ikki beint, tá Larsen-Ledet domdi olli tey sum drank-arar, ið ikki vóru fráhaldsfólk, og domdi alla njótan av drekka, sum spiritus var í, sum nakað galið. Hann var imóti drekka, men tað, at ein maður loyvi sær at drekka eitt glas av víni ella oli, ja eina einstaka ferð ein snaps, tað var ikki drekka.

At arbeiðið varð fyri upplýsingi, so menniskjuni lærdu at siggja tað skaðiliga í misbrúki, var rætt; men av teirri orsök, at summi fólk misbrúktu, var tað ikki rætt at nokta brúk, t. d. av spiritus. — Hann roddi eisini um orðið »luksum» og lær ymsu »definisiójnir» av hesum orði, hvussu ómøguligt tað er at avgera týðningin av tí, tað rættaði seg eftir teim einstokum menniskjunum. Tað var tí ómög-uligt at siga, um spiritus í yms-um skepsli er luksum ella ei.

Hann stóð nakað ivingarsamur yvir fyri teim tølum, harri Lar-sen-Ledet setti fram, hesi hvar av rini og oli.

Adolf Hansen stóð á somu stóðu sum Larsen-Ledet — alt teirra arbeiði miðaði móti forboði. Men meðan Larsen-Ledet virkaði sum tann tungi bónda-agita-torin, sum ein av teim gomlu, vaðmalsskúddu skúlamáistarum ella smíðum frá farna árhunda-ði, tá teir hildu sínar vekilsis-talur, var A. Hansen keypstaðar-maðurin, yvir hann var einki av tí tunga — men hann virkaði ikki so ektandi sum Larsen-Ledet á sín vís ger.

Fjórdi roðarin var Sv. Rogind, annar talsmaðurin fyri »den personlige Friheds Værne». Hetta felagið varð ibirt sum ein móts-tóða imóti tí arbeiði fyri spiri-tusforboði, sum fráhaldsfólkið stílaði imóti. — Harra Sv. Ro-gind mointi, at hesir báðir

partar, sum her stóðu hvor ímóti øðrum í kjakinum, vóru so hvassir í mótsjóðini, at teir uttan ív ikki kundu finna hvønn annan. — »Fráhaldsfólkið», sigur hann, »hevur ta stóðu, at alt drekka, sum hevur alkohol — spiritus — í sær, við hvørj-um navni tað so nevnist, er eitt ónda, her tað ónda í sær sjálv-um.» »Vít harafturfóli», sigur harra Rogind, »fara fram, at um hesi drekkasløg gera, og serliga fyrr gjørd, stóran skaða, tá tey vóru nýtt til yvirnám, so meina vit, at tey eru menniskj-unum bæði til gagns og gleði, tá tey verða nýtt á rættan hátt og í rættan tíð. — Fráhaldsfólki-ni stíla móti forboði, tá at tey sjálvi siggja, at tað, sum beint nú er statt, ongar vónir eru fyri at fáa tað framt. Vít halda for-boð vera eitt mistak og duga ikki at siggja nakran annan veg at ganga móti tí máli, sum eitur edrúskapur, enn upplýsing, ment-unarlig ávirkan. Alt hetta við lóg og forboði er virðisleys!»

Allir fyra roðarar høvdu orð-ið aftur til mótmælis, men einki nýtt kom fram, einki meir enn tað sama. —

Sjálvsagt kann tað vera for-vitnisligt at síta og lýða á ella lesa um, hvat sagt verður á einum tilfíkum kjakfundi; men nakað nýtt at vita fær ein ikki, alt hetta er gamalt og fortugt, so neyvan er saft ella kraft eftir í tí. — Tað átti tó einaleið at verið gingið upp fyri ollum menniskjum, at ein og hvør vaksni maður raður fyri, hvat hann etur og drekka, bara hann ikki ovfyllir seg. — Vit hava høyrð um, at fólk eru deyð — ella vorðin deyðiliga sjúk — av tubbaki og av kaffi, eru skræðnaði av mjølgreiti (i Kaldbak í gamlari tíð), hava dansað seg í hel o. s. fr., o. s. fr., men eingin hugsar um at gera forboð móti tubbaki, mjøl-greiti, dansi o. s. fr. — Eitur er í víni og oli — vita vit — men tað er tað jú eisini í kaffi, te, cacao, tubbaki og mongum øðrum.

Sannleiksvitnir.

Í »Tingakrossi» nr. 15 stendur ein blaðstjóragein við omun-fyri standandi yvirskrift.

Sannleiksvitnir, ið har verða lagreidd, eru vit, Óli Poulsen í Gøtu og eg, Orðið »sannleiksvitnir» verður sjálvandi nýtt í háðandi týðningi. Óli og eg verða lísir undir í sand og øsku, meðan teir føroysku reið-ararnir verða lýttir upp um olli skýggi. Við stórum, kolsvortum bókstovum stendur mitt í grein-ini, »at fiskimennirnir høvdu fingið allar sínar pengar» —, aftaná hesi orð standa tveir stór og herðabreidd útróptekn.

Greinin endar soleiðis: »Tað sær einki út fyri, at reiðarafel-agið í hesum fóru fer at standa við endan og setast fram í ljósið sum tann, ið hevur viljað dult yvir sannleikan. Tað munnu helst fara at verða aðrir.»

»Krossurin» hoggur í meg, tí eg skal hava forsvarað Óla, og blaðið gleðir seg yvir, at eg ikki tori at nema við tey töl, ið Óli hevur framselt. Blaðið skrivur soleiðis: »Suduroyar-sjójan mest-sum forsvarar hann (Óla) gjøgnum lærara Danbjørgs altíð skrivfísa penn. Tolini raðist hann at nema við.» Hertil er at siga, at Óli hevur fingið tølina frá monnum, sum hann hevði grundir til at trúgva. At eg ikki nemi við tølina, er av teirri or-søk, at eg veit, at Óli kemur fram um ikki langa tíð, og hann man sjálfur vera forur fyri at greiða tølina.

»Krossurin» nevnr adressuna og heldur spoykskliga fyri: »So uttanveldaðir kenna javnaðar-menn seg at vera í Føroyum, at teir ikki rokna seg uppí part millum hesar nærur 6000, ið undirskrivaðu adressuna. Og kortini krevur Danbjørg, at føroy-ingar skuldu hava sent ein javnaðarmann — hann sjálfan! — við adressuni til partamannin hr. Stanning. Hann má væl spyrja hví!» — Hartil er at siga, at eg og flest allir føroyskir javnaðarmenn skrivaðu undir adressuna. Vit vilja ongantíð vera uttanveldaðir, tá tað raður um Føroyalands frama; men afturhaldsmenn royna altíð at gera okkum uttanveldaðir. Eingin javnaðarmaður slapp uppi part, tá nevnd varð send niður við adressuni. Tað er tí »at fara yvir um ánnas», fyri at nýta orð hr. Kallsoys, tá menn kasta okkum javnaðarmonnum adress-una uppí nasarnar. »Krossurin» nýtist ikki at speikera meg við tí, at eg kundi farið niður við adressuni. Eg vil lata »Krossin» vita, at eg skuldi ikki komið aftur sum av torvheimum, ifall